

VERSLAG

Vergadering:	Commissie Borging Energieakkoord, nr. 9
Datum en tijd:	13 oktober 2015, 14.00 uur
Plaats:	SER-gebouw te Den Haag
Aanwezig:	Nijpels (voorzitter), Bokhoven, Borren, Boot, Bos, De Bruijn, Van Dril, Droste, Dierikx, Van Ede, Van der Gaag, Gerrits, De Goede, Gortwijn, Hoek, De Jong, Jurjus, Lubbers, Merkx, Van 't Oever, Ouwehand, Rats, Ruijgrok, Roest, Schoots, Slotema, Spoor, Thijssen, Van Tongeren, Van der Tang, Wagenaar, Wijdogen, Zeestraten
Ministeriële vertegenwoordigers:	
Secretariaat:	Hamer, De Haan, Weterings, Westenberg, Van der Wijst, Rensen (notulist)

1. Opening en mededelingen

De *voorzitter* opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Spreker doet de volgende mededelingen.

De op de agenda vermelde presentatie door de VNG is op hun verzoek komen te vervallen. De bijeenkomst van vandaag zal voornamelijk in het teken staan van de NEV. Tevens komt de voortgangsrapportage aan de orde waarmee het secretariaat in november aan de slag gaat. Voor het eind van dit jaar staat de publicatie van het Energierapport voorzien. Eerder vandaag is hierover gesproken aan een aantal discussietafels. Deze week zal de begrotingsbehandeling bij het ministerie van Economische zaken plaatsvinden. De indruk bestaat dat de Tweede Kamer waarschijnlijk ook aandacht wil besteden aan de NEV. Het debat daarover zal echter pas plaatsvinden nadat deze Borgingscommissie een antwoord op de NEV heeft gegeven.

Verslag 16 juni 2015 (BEA/19)

In het verslag staat dat de bankensector heeft toegezegd om een website te starten. Dat is volgens mevrouw *Van Ede* niet juist geformuleerd. Er moet staan: '*de bankensector is bezig met het verbeteren van informatie over de financiering van kleine energieprojecten*'. In welke vorm dat gaat geschieden is nog niet duidelijk.

Mevrouw *Bos* meldt dat op pagina 8 bij de rondvraag in de eerste alinea de FNV vermeld staat en dat moet zijn de SER.

Met inachtneming van bovenstaande wijzigingen wordt het verslag verder vastgesteld.

2. NEV 2015

- Presentatie NEV door ECN/PBL
- Discussie en antwoorden

De presentatie over de Nationale Energieverkenning (NEV) wordt verzorgd door de heren Schoots en Boot. De sheets van de presentatie zijn geplaatst op de website van het Energieakkoord.

Na afronding van de presentatie wordt de NEV aangeboden aan mevrouw Hamer (voorzitter SER) en de heer Nijpels (voorzitter Borgingscommissie Energieakkoord). Een fotoverslag hiervan is eveneens geplaatst op de website van het Energieakkoord.

Vragen naar aanleiding van de presentatie

Nadat de vruchten van alle studies en het concept ter tafel lag, vraagt de *voorzitter* of het gevoel bestaat dat het goed gaat. Spreker wil graag weten of het mee of tegen viel. Het viel de heer *Schoots* zowel mee als tegen. Er is een duidelijke versnelling zichtbaar mede door het Energieakkoord en andere maatregelen. Wat ook duidelijk werd is dat er voor de lange termijn een afvlakking is en dat de stijging niet doorzet. Dat kan een tegenvaller genoemd worden.

Hernieuwbare energie viel de heer *Boot* mee. De cijfers zijn hetzelfde als vorig jaar en dat is knap van partijen van het Energieakkoord. Het is een enorme verandering ten opzichte van vijftien jaar geleden. De energiebesparing viel enigszins tegen, maar ten opzichte van vijftien jaar geleden is het best een goed begin.

De heer *Gerrits* ziet dat de broeikasgasemissies de reductie afvlakken en vraagt of er ook gekeken is naar wat de broeikasgasreductie door materiaalverduurzaming zou kunnen betekenen.

De heer *Boot* licht toe dat er naar alles is gekeken wat geteld kon worden. Als er ergens een verandering van materialen kan komen, dan zit dat er nog niet in.

Met betrekking tot werkgelegenheid wordt gesteld dat een groei wordt verwacht in 2016 en 2017 hetgeen daarna afvlakt. Mevrouw *Bos* vraagt of het hier om dan tijdelijke banen gaat.

Volgens de heer *Van Dril* gaat het om echte, blijvende banen. Die zitten dan met name in de sectoren bouw en installatie.

De toenemende groei in sectoren is volgens mevrouw *Bos* bekend. In dit geval gaat het echter om de doelstellingen van het Energieakkoord.

De heer *Van Dril* licht toe dat het soort banen hier niet is af te lezen. Daarover zijn wel nadere inzichten. Wat de presentatie laat zien is de top van de bruto banen in de energiesector, verminderd met de verdringing. De dalende lijn lijkt een tijdelijkheid aan te geven. Het is echter niet zo dat dit de banen zijn die bijvoorbeeld in 2020 weer verdwenen zijn. Indien de vakbeweging er behoefte aan heeft, dan is spreker graag bereid meer inzicht te bieden.

De Algemene Rekenkamer (ARK) heeft een rapport geschreven over het Energieakkoord en gesteld dat er een gat in de begroting zit. Er is niet voldoende geld gereserveerd om de doelen te halen. De heer *Thijssen* vraagt of daar naar gekeken is.

Daarnaast vraagt spreker of al duidelijk is hoeveel PJ er gemoed zijn met de maatregelen die minister Kamp heeft aangekondigd in reactie op de NEV.

De heer *Schoots* licht toe dat de constatering is dat de budgetten voor de fte ruim voldoende zijn. De extra investering die de ARK voorstelt ziet spreker anders.

Op 1 mei is de peildatum en daarna is niet meer doorgerekend.

Mevrouw *Borren* wijst op het feit dat er is afgesproken om in 2016 een besparing van 35 PJ te halen. Daar zit het nu ver onder. In de toekomst lijkt het weer beter te gaan en dreigt het naar 55 PJ te gaan. De grote vraag is of er valse hoop in de dynamiek zit.

De heer *Schoots* licht toe dat er gezamenlijk is gekeken hoe de maatregelen in elkaar zitten en hoe deze concreter gemaakt kunnen worden. Er is een inschatting gemaakt van de grote klappers om concreet te maken waar de meeste effecten te verwachten zijn. Op die maatregelen is het gericht. Daarna is een inschatting gemaakt waar die 55 PJ uit komt. Er is hier zeker geen sprake van wensdenken.

De heer *Dierikx* voegt het volgende toe. De planbureaus hebben nog niet gerekend op die extra maatregelen die minister Kamp aankondigde. Dat zal de komende weken gedaan worden. Spreker kan wel als voorbeeld de maatregel voor kleine warmteprojecten geven; dit levert voor duurzame energie 0,8 procent extra op. Er is al een aantal dingen in gang gezet die echt helpen.

De heer *Van 't Oever* vraagt naar de vermoedelijke oorzaak van het feit dat besparing en utiliteit ver uit blijft.

Een aanvullende vraag hierop is volgens mevrouw *Hoek* of er een onderverdeling beschikbaar is van de soorten utiliteiten.

Dat kan de heer *Schoots* niet uit het hoofd aangeven, maar het is wel te leveren.

Voor de doorrekening is uitgegaan van dat wat op dit moment beschikbaar is. Er is niet specifiek gekeken hoe dit tekort is in te vullen.

De heer *Ouwehand* vraagt of de berekeningen geënt zijn op de methodiek vanuit EZ of dat er zelf onderzoek is gedaan.

Daarnaast merkt spreker op het opzienbarend te vinden dat warmtenetten zich vlak ontwikkelt en vraagt of dat verder is geanalyseerd.

Met warmtenetten is volgens de heer *Boot* rekening gehouden met het vastgestelde dan wel heel duidelijk voorgenomen beleid. Als iets ergens in discussie is, dan is dat daar nog niet in meegenomen. Alle plannen van het warmtenet in Zuid-Holland die besproken worden zitten hier nog niet in. Indien die plannen tot duidelijke voornemens en beslissingen komen, dan komen deze erbij.

De heer *Wagenaar* memoreert een bijeenkomst van een half jaar geleden waar de heren *Schoots* en *Boot* ook bij aanwezig waren. Er werd aangegeven dat het uitrekenen van het percentage duurzame energie relatief makkelijk is, maar het uitrekenen van de energiebesparing best lastig omdat dit een relatief getal betreft. De vraag is of er arbitraire keuzes zijn geweest voor het wel of niet meenemen in het referentiescenario. Daarnaast wil spreker ook weten op welke manier de effecten van de autobrief hier zijn opgenomen.

De heer *Schoots* licht toe dat de autobrief niet is meegenomen in de doorrekening. Er is wel aandacht aan geschonken maar het is geen onderdeel geweest van de integrale doorrekening.

De heer *Wagenaar* wijst op het feit dat de effecten van de komende weken wel worden meegenomen. Dat zal een aantal PJ negatief zijn. Daarnaast vraagt spreker of er andere keuzes zijn geweest en wil die transparant voorgelegd zien.

Die zijn er volgens de heer *Schoots* zeker en deze staan beschreven in de NEV zelf.

Met betrekking tot de doelstelling verkeer (vijftien tot twintig procent) licht de heer *Van Dril* de keuze toe die gemaakt is bij de tabel waarin het tekort wordt genoemd. Er moest een keuze worden gemaakt in het besparingsdoel op deelterreinen. Dat doel staat niet expliciet in het energieakkoord. Er staat een doel van 100 PJ, maar waar dat precies moet zitten is een keuze. Als keuze is de bovenbandbreedte genomen van tabel 13.1, daar zit inderdaad iets arbitrairs. Daar zit het totaal op 107 PJ en het is natuurlijk op zich wel handig om een veilige marge aan te houden. Het leek een goede werkhypothese om dat tekort te bepalen, maar daar zit een arbitrair element in.

Het andere arbitraire is dat in die bovenbandbreedte ook een bovenkant zit van bijvoorbeeld de handhaving van de Wet milieubeheer. Dat was de grootste die erbij was. Indien daar het midden van de bovenbandbreedte wordt gekozen, dan zal daar een groot tekort zijn als het ook in die bandbreedte uitkomt. Het is eveneens een arbitrair element waarom dat tekort er zo groot uit springt. De boodschap is eigenlijk dat, met uitzondering van landbouw, over de hele linie tekorten zijn. Dat geldt voor koopwoningen en voor de huursector alsmede voor industrie en mobiliteit. Dat heeft allerlei verschillende oorzaken. In het begin van het jaar is uitgebreid gesproken over de wijze van bepaling van de effecten van het Energieakkoord. Er is voor gekozen om daar alleen de effecten van die instrumenten, zoals beschreven, te definiëren en keurig op een lijst te zetten. De effecten van verschillende economische groei en rare energieprijzbewegingen zijn daar zoveel mogelijk uit gehaald. Dat is de methode die is toegepast.

Mevrouw *Hoek* wil graag nog even terugkomen op het punt van de utiliteitsbouw.

Spreker vraagt officieel om daar nog op terug te komen en of daar een onderverdeling van is. Daar zit de grootste winst te behalen. Er kan ook echt wat gedaan worden, zeker vanuit de groenfondsen en de groenbanken. Op dit moment werkt het ministerie van I&M aan een update van de regeling voor groen beleggen. Die regeling maakt het mogelijk om juist ook bij de renovatie van utiliteitsbouw het instrumentarium van leningen met

rentekorting toe te passen. Het zou enorm helpen om daar meer inzicht in te hebben. Daar waar mogelijk moet nog dieper worden ingegaan zodat de mogelijkheden die naar verwachting voor het oprapen liggen, ook daadwerkelijk worden opgepakt.

De *voorzitter* zegt toe dat die wens wordt meegenomen.

De heer *Wagenaar* wijst op de vraag die aan het begin is gesteld aan de opstellers over welk gevoel zij hierbij hebben. Spreker wil daar ook graag op reageren. Spreker voelt zich uitermate oncomfortabel waar het op dit moment zit. Er zijn wel goede dingen die gebeuren maar spreker is toch oncomfortabel omdat er handtekeningen zijn gezet onder de doelstelling van 35 PJ in 2016 en 100 PJ in 2020. De rekenmeesters geven nu de bandbreedtes en nuances aan die op dit moment buiten bereik zijn. Spreker voelt al de problemen voor 2016 en vindt het uitermate ongemakkelijk om hier met collegae te zitten die er vanuit gaan dat het voor elkaar komt terwijl dat niet het geval is. De doelstelling is 35 PJ en het kan uitkomen op tien voor 2016 en als het tegenvalt misschien drie of vier. Spreker wijst op de gezamenlijke maatschappelijke verantwoordelijkheid om de transitie vorm te geven. Het is van belang om naar buiten toe te laten zien dat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is.

Spreker is altijd optimistisch maar denkt wel dat het de komende zes weken alle hands aan dek is om gezamenlijk tot extra maatregelen te komen die nodig zijn. Dan heeft deze Borgingscommissie in ieder geval het eigen stuk goed gedaan voordat Premier Rutte en anderen in Parijs gaan bespreken hoe de wereld een stap verder geholpen kan worden. Spreker is enorm blij met de brief van Minister Kamp die in ieder geval de ruimte geeft om te kijken hoe dat maatschappelijke commitment van die 100 PJ is in te vullen. Vervolgens kan eind november gesteld worden dat die 100 PJ naar alle waarschijnlijkheid ook gehaald gaan worden.

De *voorzitter* dankt de heren Boot en Schoots voor de presentatie en toelichting daarop. Mocht er behoefte bestaan voor een verdere toelichting dan kan dat altijd worden geregeld.

3. Stand van zaken voortgangsrapportage 2015

De *voorzitter* licht toe dat de planbureaus in de maand mei inzichten hebben gegeven in het materiaal dat op dat moment beschikbaar was. In deze Borgingscommissie is besloten om op een viertal terreinen aan de slag te gaan met het ontwikkelen van een pakket gerichte maatregelen, onder voorbehoud van de uitkomsten van de NEV. De commissie heeft zich dus ook voorbereid op tegenvallers.

De vier terreinen betreffen warmte, hernieuwbare energie, mobiliteit en transport alsmede over energiebesparing in de gebouwde omgeving en in de industrie.

Het secretariaat is met die vier terreinen aan de slag gegaan, zonder te weten wat er in de NEV zou staan. Dat moet uiteindelijk gaan leiden tot een pakket gerichte maatregelen om de tekorten in de NEV op te kunnen vullen.

Het kabinet heeft in de Kamerbrief duidelijk gemaakt dat de doelstellingen van het Energieakkoord heilig zijn en moeten worden gehaald. Het kabinet doet bij voorbaat al een aantal voorstellen voor de oplossing van bepaalde tekorten die de planbureaus hebben vastgesteld. Die maatregelen zullen worden meegenomen in het pakket gerichte maatregelen wat nu wordt voorbereid. De commissie hanteert daarbij een aantal criteria. Het eerste criterium is uit te gaan van de ambitie en het doel van het Energieakkoord. Het tweede is om die ambities te confronteren met het doelbereik zoals nu uit de cijfers van de NEV 2015 blijkt. Het derde is het nagaan van de oorzaken van de tekorten zoals deze zijn vastgesteld. Het vierde criterium is het identificeren van het karakter van de oplossing. Daaruit zullen gerichte maatregelen zichtbaar worden. Met behulp van de planbureaus wordt berekend wat het effect is van die gerichte maatregelen.

Een van de maatregelen in de genoemde brief levert bijvoorbeeld 0,8 procent duurzame energie op en er staan nog meer maatregelen in de brief. Daar zijn de domeincoördinatoren mee aan de slag gegaan. Alle maatregelen worden getoetst aan vier criteria; hardheid, indicator, bijdrage in PJ en het benodigde tijdpad. Nadien wordt gekeken of er nog een tekort is, in welk domein dat is en wat nog zou moeten gebeuren.

Per maatregel wordt aangegeven wie de verantwoordelijke trekker is en wat het tijdspad van de operationalisering is. Het is een set harde criteria om het pakket serieus te maken.

Indien de tekorten daarmee zijn aangevuld, dan zal dat zijn neerlag krijgen in de voortgangsrapportage 2015. Uiteindelijk zal het in de uitvoeringsagenda 2016 worden opgenomen. Het streven is om de uitvoeringsagenda in december of januari vast te stellen. Dat betekent dat de voortgangsrapportage op of rond 27 november aanstaande door de Borgingscommissie aan de voorzitter van de SER wordt aangeboden. Daarna zal die rapportage worden doorgestuurd aan de minister van Economische Zaken. Vervolgens zal de rapportage, voorzien van commentaar van de minister, worden doorgestuurd naar de Tweede Kamer. Het uitgangspunt is om de gaten, zoals deze worden vastgesteld, te dichten teneinde dit jaar af te sluiten met de vaststelling dat deze Borgingscommissie het werk heeft gedaan en dat de doelstellingen, met behulp van de overeengekomen maatregelen, worden gehaald.

Voor degenen die niet betrokken waren bij de totstandkoming van de pakketten wordt de mogelijkheid geboden zich te melden bij het secretariaat indien de wens bestaat om daar alsnog een bijdrage aan te leveren.

Mevrouw *Borren* vraagt of er een analyse is over de meetbedrijven waar nog geen beweging in zit. Spreekster vindt dit pijnlijk.

De *voorzitter* vindt alle tekorten pijnlijk. Waar het nu om gaat is om in die papers in de pakketten antwoord te geven waarom dat tekort is ontstaan. Dat geldt voor alle maatregelen.

In de eerder genoemde brief van afgelopen vrijdag is daar volgens de heer *Dierikx* al wat over opgenomen. Samen met de bedrijven is er al heel wat op gestudeerd, ook met VNO-NCW alsmede met de NGO's. De conclusie is dat er veel opgelost zou kunnen worden met een financiering. De opbrengstberekening leidt er helaas niet toe dat er gekozen wordt voor investeringen in energiebesparing.

Mevrouw *Borren* vraagt of de Co₂ prijs omhoog moet of dat er subsidies bijgelegd moeten worden om beweging bij de meetbedrijven tot stand te brengen.

Volgens de heer *Dierikx* is dat geen van beiden. Er wordt gekeken of er iets in de garantiesfeer gedaan kan worden.

De heer *Wagenaar* vraagt naar de evaluatie die voor volgend jaar gepland staat. Spreker heeft begrepen dat vanochtend is besproken dat die evaluatie geen betrekking zou hebben op aanvullende of extra maatregelen. Er zou meer gekeken worden of het Energieakkoord als middel effectief zou kunnen zijn of niet.

De *voorzitter* licht toe dat vanochtend gesproken is over het energierapport. Ten aanzien van de evaluatie heeft spreker gemeld dat de evaluatie van het Energieakkoord veel meer een systeemevaluatie is. In 2016 zal namelijk ook weer de voortgangsrapportage verschijnen. In die voortgangsrapportage wordt verantwoording gegeven over het Energieakkoord. Indien er tekorten zijn, dan geeft de voortgangsrapportage het antwoord op de bestaande tekorten op basis van de NEV.

Bij de discussie aan de tafels vanochtend bleek dat als het kabinet aan het eind van het jaar komt met het Energierapport en met een beleidsagenda, het ook logisch is om dat te combineren met de evaluatie. Het slotwoord is aan het departement omdat het departement ook het voortouw voor de evaluatie neemt.

De heer *Wagenaar* is verheugd met dit standpunt.

Dit is voor mevrouw *Bos* nieuw en dit vraagt om een nadere discussie. Spreekster stelt voor om dit op een later moment te bespreken.

Het secretariaat heeft aangegeven voorbereid te zijn op tegenvallers. Nu is duidelijk waar het echt op aan gaat komen. Spreekster wil weten of met name de domeinen die met energiebesparing bezig zijn het gevoel hebben dat het goed gaat en met een goede lijst

komen. Spreekster is er niet gerust op dat het goed gaat komen met een lijstje van de domeinen.

De *voorzitter* kan daar niet op vooruit lopen. De domeincoördinatoren gaan de komende zes weken aan de slag. Er zijn tekorten op basis van de NEV en de opdracht vanuit de Borgingscommissie aan de domeincoördinatoren is om te komen met een pakket maatregelen waardoor die gaten worden gedicht. Er is geen reden om bij voorbaat te twijfelen aan de domeincoördinatoren. Het kabinet laat er ook geen misverstand over bestaan dat de doelstelling moet worden gehaald.

De heer *Rats* (domeincoördinator gebouwde omgeving) vult hierbij aan dat er hard wordt gewerkt. Er wordt geprobeerd te zoeken naar voorstellen die gedragen worden en het verder brengen.

Mevrouw *Bos* vraagt of het helpt wanneer de Borgingscommissie de urgentie nog eens onder de aandacht brengt.

De *voorzitter* is daar geen voorstander van. Er zijn afspraken gemaakt waar een ieder zich aan moet houden. De tekorten zijn helder en daar kunnen de verantwoordelijken mee aan de slag.

Indien het moeilijk gaat in de verschillende domeinen met de opgestelde harde criteria, dan kan dat volgens mevrouw *Borren* terug komen in het High Level overleg om oplossingen te vinden.

De heer *De Goede* licht toe dat het gecommiteerd is aan die negen PJ voor meetbedrijven en een harde inzet voor de 100 PJ. Daar gaat het nu ook op uitkomen. Het is goed om te realiseren dat de projecten die voorliggen per stuk één tot anderhalve petajoule opleveren. Dat betekent wel dat er veel werk in zit, maar zodra het gehaald is tikt het wel snel aan.

Volgens mevrouw *Hoek* is het goed om te realiseren hoe lang er wel niet onderhandeld is om überhaupt tot afspraken te komen in het akkoord. De constatering is nu dat het uitkomt op de helft, terwijl iedereen hard werkt. Vervolgens moet er in zes weken een gat gedicht worden. Iets wat eerder heel moeilijk was moet nu in zes weken worden opgelost. Spreekster is het er volledig mee eens dat het moet, maar misschien kan de voorzitter meer inzicht geven in de domeinen. Het is helemaal geen makkelijke klus als domeincoördinator om dat bij elkaar te brengen. De vraag is welke hulpstructuur er in dat proces zit om te zorgen dat het aan het eind van die periode daadwerkelijk wordt gehaald.

De *voorzitter* licht toe dat de domeincoördinatoren met de mensen in hun eigen organisaties werken. De departementen zijn bij alle vraagstukken rond de tekorten betrokken. De planbureaus willen helpen met de doorberekening van de effecten van de maatregelen. Spreker heeft niet de indruk dat er een personeelsprobleem bestaat. Het gaat om de bestuurlijke, politieke wil om er 'ja' tegen te zeggen. Dat ligt ter tafel bij alle organisaties die in deze Borgingscommissie vertegenwoordigd zijn alsmede bij het kabinet. Afgelopen vrijdag heeft het kabinet daar middels een brief aan de Tweede Kamer antwoord op gegeven. Het kabinet heeft in die brief gesteld dat het gaat gebeuren. Spreker rondt deze discussie af.

4. Stand van zaken Energierapport

De heer *Dierikx* licht het volgende toe.

In het Regeerakkoord van drie jaar geleden is afgesproken om binnen de internationale context te streven naar een volledig duurzame energievoorziening in 2050. Tot ieders vreugde is daar met het Energieakkoord een eerste onomkeerbare stap voor gezet.

In het Energierapport willen partijen laten zien hoe de route wordt uitgestippeld naar die volledig duurzame energievoorziening in 2050.

Inmiddels is een advies verschenen van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) hetgeen ook bruikbaar is voor het Energierapport.

Het Energierapport is vorig jaar al aangekondigd als de 'gasbrief' om een strategische lange termijn visie op de energievoorziening te ontwikkelen. Het Energierapport zal vooral ook het begin zijn van de energiedialoog in 2016. Daartoe worden vele partijen uitgenodigd om op basis van het eind december uit te brengen Energierapport met elkaar in discussie te gaan over het tot stand komen van die volledig duurzame energievoorziening.

De *voorzitter* dankt de heer Dierikx voor de toelichting en geeft gelegenheid voor vragen.

De heer *Wagenaar* vraagt in hoeverre het buitenland hierbij betrokken wordt. De heer *Dierikx* licht toe dat een van de onderdelen van het RLI advies gaat over wat Nederland kan doen, maar het gaat vooral ook over de Europese context van alles. Samen met buurlanden wordt bezien hoe een eerste stap naar een Europese Energie-unie gezet kan worden. Dat zal worden opgenomen in het Energierapport.

Mevrouw *Borren* wijst op het feit dat het RLI-advies niet in deze commissie is besproken. Er staan discussies in over 2050, opvattingen over de doelen voor 2030 in Nederland en in Europa. Sommigen vinden dat er op verschillende niveaus over Co₂ en energiebesparing alsmede hernieuwbare energie gesproken moet worden. Dat is echter niet de positie die Nederland heeft ingenomen. Spreekster is heel erg benieuwd naar het proces.

Volgens de heer *Dierikx* zijn er al drie doelen aangereikt, te weten minstens 40 procent Co₂ reductie, 27 procent duurzame energievoorziening en 27 procent energiebesparing in 2030. Dat is een bindend Europees doel. Er is alle ruimte om te ontdekken hoe Nederland dat, al dan niet samen met de buurlanden, gaat doen. Het is een hard tussendoel dat verder ligt dan 2023. Of Nederland in staat is om voor 2035 – 2040 tussentijds te formuleren, is onderdeel van het gesprek dat spreker zoekt. Het is nog niet duidelijk welke technologie er in 2035 is. Daarom is voorzichtigheid geboden met het formuleren van een hard doel voor 2035. Het kan in ieder geval tot 2030 wel concreet zijn.

De heer *Thijssen* vraagt of het de bedoeling is om in 2016 te discussiëren over de doelen die voor 2035 in het Energierapport staan. De heer *Dierikx* licht toe dat die Europese doelen voor 2030 hard zijn en onderdeel van de energiedialoog.

Mevrouw *Hoek* ziet van twee kanten tussendoelen, enerzijds zoals mevrouw Borren aangaf en anderzijds de indeling in de verschillende functionaliteiten. In het advies staat dat dit in 2050 zou moeten zijn en er staat ook dat per functionaliteit tussendoelen benoemd zullen moeten worden. In sommige gevallen is het einddoel juist naar voren gehaald, zoals bij de lage temperatuur gebouwde omgeving. Die insteek zit er dus ook in.

De *voorzitter* sluit dit agendapunt af.

5. Lokale energie etalage

- Presentatie door VNG

Dit agendapunt is komen te vervallen.

6. Rondvraag en sluiting

Op de vraag of er een domeincoördinator is voor de utiliteit antwoordt de heer *Weterings* dat dit in twee domeinen valt, te weten energiebesparing gebouwde omgeving en industriële energiebesparing. Langs beide invalshoeken kwam het, in samenspraak met Milieubeheer, uit op energiebesparing in de gebouwde omgeving. Dat vraagt wel om de juiste combinatie van mensen om tot een pakket te komen.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de *voorzitter* onder dankzegging aan de aanwezigen de vergadering om 15.45 uur.